Pavlína Chvátalová

Hádej, co říkám aneb Odezírání je nejisté umění

STRNADOVÁ, V. *Hádej, co říkám aneb Odezírání je nejisté umění.* **2., doplň. vyd. Praha: ASNEP, 2001. 186 s.**

Publikaci Věry Strnadové vydala v listopadu minulého roku Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP). Jde o druhé, doplněné vydání knihy, která vyšla již v roce 1998 jako příloha časopisu Gong. První vydání knihy je dílo v odborných kruzích poměrně známé, čtenáře proto budou zajímat zejména nově doplněné části. Změny se týkají rozsahu a členění textu, dále pak obrazové části.

Rozsah a členění

Rozšíření publikace je rozsáhlejší, než by napovídal rozdílný počet stran (z 158 na 186), neboť text druhého vydání je vysázen mnohem úspornějším fontem a řádky jsou hustší.

Některé části v druhém vydání jsou jinak členěny. Například je v nové knize **dvanáct kapitol** oproti původním devíti, tyto tři další kapitoly však vznikly přerozdělením a přečíslováním kapitol původních. Text nazvaný ***Pověry a mýty o odezírání*** v prvním vydání již existoval, avšak nebyl tam prezentován jako kapitola samostatná. Dřívější podkapitoly ***Jaký máte ústopis?*** a ***Zasedací pořádek*** jsou nyní uvedeny jako samostatné kapitoly, neboť byly rozšířeny až na dvojnásobek rozsahu původních stran. Zde vzniklo 11 nových podkapitol v části pojednávající o mluvních obrazech a ty jsou těžištěm převážné části změn.

Podkapitola ***Jak usnadnit odezírání*** není nová, vyskytuje se v prvním vydání na straně 148, pouze „vypadla" z obsahu prvního vydání.

Dalších 22 podkapitol nově uvedených v obsahu knihy vzniklo spíše rozdělením původního textu, což podstatně přispělo k lepší přehlednosti textové části.

Změny obrazových částí

V seznamu obrázků na str. 184–186 je uvedeno celkem **92 obrázků**.

Jen čtyři z nich jsou kresby. Na straně 15 je na obrázku č. 1 uveden průřez částmi mluvidel, což v prvním vydání chybělo, ostatní tři kresby (optická bariéra na str. 129, dále dvě tabulky prstové abecedy na jednu ruku a na dvě ruce na str. 159 a 160) zhotovila sama autorka a byly obsaženy již v prvním vydání.

Ostatní obrázky jsou nové. Uvedený počet obrázků ovšem nesouhlasí se skutečným počtem fotografií, je jich mnohem více. Jen v části o výslovnosti (tj. do stránky 49) jsem jich napočítal celkem 354 (!). V některých případech se dá hovořit spíše o souboru snímků v jednom obrázku, například obrázek č. 53 na straně 39 je prezentován jako obrázek jediný, i když obsahuje soubor složený z 54 snímků. Jde o *sekvenční fáze mluvních pohybů při vyslovení jednoho slova* (což umožnila nejmodernější digitální technologie). Z pohledu slyšícího člověka, který není zaměřen na vizuální sledování mluvené řeči, a tedy nevěnuje mnoho pozornosti mluvním pohybům, jsou to snímky překvapivé.

Podobně působí *porovnání výslovnosti čtyř lidí při vyslovení téže věty* (viz složené soubory obrázků č. 55 až 58 na stranách 46–49). Je to natolik

přesvědčivá ukázka interpersonální variability mluvních pohybů, že až vede k zamyšlení, nakolik je „férové" požadovat na neslyšících každodenní a celodenní odezírání v kontaktu s námi, slyšícími. Osobně si nedovedu představit, že by veškerá moje komunikace s lidmi závisela jen na mých schopnostech odezírání. Nebo že by neslyšící museli moji mluvu pouze odezírat (i kdyby jejich znalosti češtiny byly sebelepší). Takto mne paradoxně tato kniha o odezírání vede k přesvědčení, že moje volba učit se znakový jazyk (a aktivně jej při komunikaci s neslyšícími používat) je správná.

Obrázky mluvních obrazů na stránkách 18 až 33 budou zvláště atraktivní pro logopedy, protože zobrazují nejen základní postavení viditelných částí mluvidel, ale i sekvence mluvních pohybů, porovnávající i velmi subtilní rozdíly, například při výslovnosti izolovaných fonémů V a F. V této části je dobře zdokumentován i vliv sousedních hlásek při vyslovení různých slabik.

V závěrečné části knihy je dalších 28 obrázků. Jde vlastně o *názorné ukázky správných a nesprávných komunikačních situací při hovoru s neslyšícím partnerem*. Pod každým z těchto obrázků je podrobný popis chyb, kterých se v kontaktu s neslyšícími bezděčně dopouštíme. Obrázky bezesporu přispívají k tomu, abychom si informace zde uvedené lépe zapamatovali.

Ukázka obrázku komunikační situace na straně 145

Obrázek 87. *Odezírání za nevhodných podmínek. Petra (neslyšící – pozn. rec.) sedí naproti Lucii vedle Veroniky, která se na ni nedívá, když hovoří. Petra ji proto vidí jen z profilu. Protože je Veronika příliš blízko, musí se od ní Petra*

odklánět, aby na ni mohla zaostřit zrak. To, že Veronika má tvář ve stínu a navíc si při mluvení podpírá bradu, také velmi komplikuje odezírání. Dívá-li se Petra na Veroniku, je Lucie mimo její zorný úhel.

Tiskové chyby

„Nic není dokonalé," jak pravila liška v Malém princi. Jako mnoha jiným, ani této publikaci se nevyhnuly tiskové chyby.

Z hřbetního nápisu „vypadla" čárka za slovem Hádej.

V obsahu je u 8. kapitoly chybně uvedeno číslo strany 118 místo správného 119.

Na stranu 82 se vloudilo slovo „řeč" místo „jazyk", což je terminologicky nepřesné, avšak vzhledem k tomu, že celá podkapitola je nazvána „Jazyk vytvořený pro oči", je i běžnému čtenáři jasné, že je míněn pojem „jazyk". Šlo tedy zřejmě jen o přehlédnutou a neopravenou chybu, která se vyskytuje již v prvním vydání publikace.

Bylo by však pošetilé posuzovat hodnotu celé publikace podle několika tiskových chyb. Kdo knihu již četl, jistě se mnou bude souhlasit, že jde o jedinečnou a poučnou publikaci, jejíž první vydání zaslouženě získalo hlavní cenu Vládního výboru pro zdravotně postižené občany.

Doplnění původní publikace o unikátní snímky její hodnotu podstatně zvyšuje, proto se domnívám, že si toto druhé vydání rádi opatří i ti, kteří již mají výtisk vydání předchozího.

Jiří Langer